

Експедиції

В пошуках петрофітної рослинності навколо Висуні

На початку травня стартувала комплексна експедиція навколо долини річки Висунь (притока Інгульця) для вивчення петрофітної рослинності, що трапляється на відслоненнях вапняків, мергелів та подекуди гранітів. В експедиції брали участь академік Яків Дідух, професор Олександр Ходосовцев, доцент Юлія Вашеняк та аспірант Валерій Дармостук. Долина річки, яка має довжину 198 км, не має вираженої терасованої структури. Її схили дуже пологі, подекуди сильно еродовані та мають подекуди відслонення осадових порід та кристалічних порід. У верхній течії Висунь протікає через пласт гранітів, який лежить на поверхні, проте цей ландшафтний комплекс можна спостерігати лише в одному локалітеті – біля села Новоданилівка Казанківського району Миколаївської області. Нижче по течії Висунь місцями ховається під землю і лише біля села Скобелеве різко повертає на схід, залишаючи по берегах та балках відслонення вапняків у вигляді дрібних камінців, які продовжуються до самого місця впадіння річки в Інгулець.

Однак ми не обмежувалися лише степовими ділянками навколо Висуні, об'єктом дослідження виступали також і степові схили Інгульця. Нами були також досліджені природні біотопи степових схилів загубленої серед агроландшафтів степової річки Боковеньки.

Степові схили Висуні біля села Веселий Кут Березнегуватського району Миколаївської області (7 травня 2019 року).

Степовий схил в 2 км на північ від села Бурачки (Казанківський район, Миколаївська область): найпівнічніше місце карбонатних відслонень на Висуні (8 Травня 2019 року).

З метою всебічного вивчення петрофітної рослинності осадових та кристалічних порід ми виконали 32 геоботанічних описів угруповань з домінуванням судинних рослин, а також 30 угруповань епілітних, епігейних та епіфітних лишайників для розуміння біологічного різноманіття біотопів відслонень в долинах річок Інгулець та Висунь. Для розуміння екологічних особливостей формування петрофітно-степових біотопів нами було зібрано зразки ґрунтів з кожної пробної ділянки.

Угруповання, сформовані судинними рослинами на осипищах мергелів та понтичних вапняків, можна охарактеризувати як ендемічні петрофітні степи з домінуванням *Alyssum tortuosum*, *Linum austriacum*, *L. czeniaevii*, *Jurinea brachycephala*, *Stipa lessingiana*. Крім судинних рослин, в таких біотопах значне різноманіття аридних мохів та лишайників. Серед мохоподібних на ділянках, вільних від судинних рослин, траплялись *Ceratodon purpureus*, *Syntrichia ruralis*, а серед лишайників *Placidium squamulosum* та *Enchylim tenax*, що утворюють маловидові угруповання *Enchylietum tenacis* Khodosovtsev (2014). На мергелистих вапнякових камінцях в петрофітних степах спостерігалися угруповання нещодавно описаної асоціації *Verrucario viridulae-Staurotheletum hymenogoniae* Khodosovtsev et al. (2019). В деяких локалітетах траплялись товщі вапнякових плит та брил, де на дрібноземі формувалась рослинність порядку *Alysso-Sedetalia* з домінуванням *Sedum acre*, *Alyssum alyssoides*, *Veronica verna*, а на вапнякових

Учасники експедиції біля витоків річки Висунь (8 травня 2019 року).

поверхнях лишайникові угруповання класу *Verrucarietea nigrescentis* Wirth (1980). Протягом експедиції вдалось знайти один новий локалітет рідкісного виду судинних рослин *Astragalus exscapus* біля с. Натальїне Високопільського району Херсонської області та лишайника *Psora decipiens* на схилах однієї з балок біля села Біла Криниця Березнегуватського району Миколаївської області.

Зібрані матеріали будуть використані для аналізу петрофітно-степової рослинності України, зокрема синтаксономічного положення дискусійного союзу *Potentillo arenariae-Linion cherniaevii*, угруповання якого ми зустрічали в долині річки Інгулець під час нашої експедиції, а також доповнення до відомостей про союз *Alyssosedion* в Україні. Крім того, геоботанічні описи після остаточної обробки будуть надіслані до бази даних EVA, GrassPlot, Ukrainian Grassland Database для аналізування петрофітно-степової рослинності Європи. Описані угруповання лишайників стануть основою для розуміння синтаксономічного складу класу *Verrucarietea nigrescentis*. Успіх та виконання усіх завдань експедиції, у тому числі і побутових, були б неможливі без всебічної допомоги директорки дитячого табору «Орлятко» Марії Скибюк, за що учасники експедиції їй висловлюють подяку.

Ю.А. Вашеняк, О.С. Ходосовцев